

Wyrok z dnia 22 listopada 2000 r.

II UKN 65/00

Okres zatrudnienia obywatela polskiego w Belgii w charakterze naukowego pracownika najemnego wynagradzanego ze środków publicznych belgijskiego skarbu państwa w ramach szczególnego systemu zaopatrzenia funkcjonariuszy służb publicznych, nie podlega zaliczeniu do okresu ubezpieczenia przy ustalaniu lub uzyskaniu prawa do emerytury z polskiego systemu ubezpieczeń społecznych.

Przewodniczący SSN Beata Gudowska, Sędziowie SN: Zbigniew Myszka (sprawozdawca), Jadwiga Skibińska-Adamowicz.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 22 listopada 2000 r. sprawy z wniosku Henryka T. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Biuru Rent Zagranicznych w W. o emeryturę, na skutek kasacji wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 19 października 1999 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie wyrokiem z dnia 19 października 1999 r. oddalił apelację Henryka T. od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie z dnia 11 stycznia 1999 r. [...], oddalającego odwołanie wnioskodawcy od decyzji Biura Rent Zagranicznych ZUS w W. odmawiającej przyznania mu prawa do emerytury. W sprawie tej ustalono, że wnioskodawca, urodzony 17 marca 1924 r. w Polsce, zamieszkały w Belgii, w dniu 9 maja 1990 r. wystąpił za pośrednictwem R.V.P. o stwierdzenie jego prawa do polskiej emerytury z tytułu zatrudnienia w Polsce i Belgii. Ta belgijska instytucja ubezpieczeniowa potwierdziła okres ubezpieczenia wnioskodawcy na terytorium Belgii w wymiarze 2 lat i 9 miesięcy od 1 stycznia 1966 r. do 30 września 1968 r. Biuro Rent Zagranicznych ZUS w W., ustalając przebieg ubezpieczenia i zatrudnie-

nia w Polsce, uznało wnioskodawcy łącznie 21 lat i jeden miesiąc okresów ubezpieczenia w Polsce. Po uwzględnieniu potwierdzonego okresu ubezpieczenia wnioskodawcy w Belgii jego łączny staż emerytalny wyniósł 23 lata i 10 miesięcy. W sprawie sporna była możliwość zaliczenia dalszych okresów zatrudnienia wnioskodawcy w Belgii: od 1 października do 31 grudnia 1965 r. oraz od 1 października 1968 r. do 31 marca 1989 r. w łącznym rozmiarze 20 lat i 9 miesięcy. W tych okresach wnioskodawca był pracownikiem naukowym Katolickiego Uniwersytetu w L., tyle że jego praca nie była wynagradzana ze środków własnych tego Uniwersytetu, ale z funduszu belgijskiego Skarbu Państwa. Z tego tytułu podlegał on systemowi ubezpieczenia społecznego urzędników państwowych i świadczenie emerytalne za te okresy otrzymuje on z Ministerstwa Finansów Belgii.

Na podstawie takich ustaleń Sąd drugiej instancji stwierdził, że zatrudnienie wnioskodawcy w spornych okresach nie podlega uwzględnieniu do stażu ubezpieczenia wymaganego do przyznania mu prawa do polskiej emerytury, albowiem postanowienia Konwencji Generalnej zawartej pomiędzy Polską Rzeczpospolitą Ludową a Królestwem Belgii o zabezpieczeniu społecznym (Dz.U. z 1967 r. nr 40, poz. 201), mają zastosowanie w stosunku do pracowników najemnych obywateli stron Konwencji objętych ustawodawstwami o zabezpieczeniu społecznym wymienionymi w art. 2 Konwencji, do których należą ustawodawstwo dotyczące pensji starczej i na przeżycie robotników i pracowników umysłowych oraz ustawodawstwo dotyczące pensji starczej i na przeżycie robotników górników i z nimi zrównanych (art. 2 § 1 pkt b i c Konwencji). Wnioskodawca wykonujący zatrudnienie na terenie Belgii podlegał ustawodawstwu, o jakim mowa w art. 2 § 1 pkt b Konwencji jedynie w okresie od 1 stycznia 1966 r. do 30 września 1968 r., tj. w rozmiarze 2 lat i 9 miesięcy i jedynie ten okres ubezpieczenia potwierdzony przez belgijską instytucję ubezpieczeniową, która wypłaca mu świadczenia emerytalne z tego tytułu, mógł być uwzględniony przy ustalaniu prawa do polskiej emerytury. Natomiast pozostałe sporne okresy pracy najemnej wnioskodawcy wykonywanej na terenie Belgii były objęte systemem zaopatrzenia funkcjonariuszy belgijskich służb publicznych, jaki nie został wymieniony wśród ustawodawstw, do których stosuje się postanowienia Konwencji. Te sporne okresy nie zostały uwzględnione przez belgijską instytucję ubezpieczeniową do stażu ubezpieczenia, o jakim mowa w art. 2 § 1 pkt b Konwencji, a z tytułu pracy w tych okresach wnioskodawca korzysta z zaopatrzenia belgijskiego Skarbu Państwa, a nie z belgijskiej instytucji ubezpieczeniowej.

W kasacji wnioskodawcy podniesiono zarzuty naruszenia przepisów art. 1, art. 2 pkt. 1 lit b, art. 4 § 1 oraz art. 16 § 1 Konwencji polsko-belgijskiej z dnia 26 listopada 1965 r. o zabezpieczeniu społecznym przez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie. Zdaniem skarżącego o możliwości zaliczenia do stażu ubezpieczenia dodatkowo 20 lat i 9 miesięcy zatrudnienia wnioskodawcy na Katolickim Uniwersytecie w L. powinien przesądzić charakter wykonywanej pracy najemnej, a nie wynagradzanie go za tę pracę ze środków Ministerstwa Finansów Belgii i otrzymywanie emerytury za te okresy z belgijskiego państwowego organu emerytalnego, a nie z belgijskiej instytucji ubezpieczeniowej. Objęcie wnioskodawcy za te okresy specjalnym systemem zabezpieczenia na starość przewidzianym dla urzędników państwowych nie może pozbawiać go możliwości korzystania z dobrodziejstw postanowień Konwencji. Takiego wyłączenia nie przewiduje jej art. 3, a wnioskodawca jako pracownik najemny, który nigdy nie piastował funkcji urzędnika państwowego, nie może być pozbawiony uprawnień emerytalnych wynikających z Konwencji tylko dlatego, że podczas okresów zatrudnienia w Belgii był objęty różnymi systemami ubezpieczenia na starość. W kasacji postawiono także zarzut sprzeczności istotnych ustaleń Sądu, że praca wnioskodawcy w spornych okresach ubezpieczenia nie miała charakteru zatrudnienia najemnego i nie podlegała postanowieniom Konwencji. Z uwagi na to, że po uwzględnieniu spornych okresów wnioskodawca legitymuje się stażem ubezpieczeniowym w wymiarze 43 lat i 7 miesięcy, skarżący domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi i orzeczenia o kosztach postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja nie może być uwzględniona, albowiem okres zatrudnienia obywatela polskiego na terenie Belgii w charakterze naukowego pracownika najemnego, który był wynagradzany z funduszy publicznych belgijskiego Skarbu Państwa i przez to objęty szczególnym systemem zaopatrzenia funkcjonariuszy służb publicznych, nie może być wliczony do okresu ubezpieczenia przy ustaleniu lub uzyskaniu prawa do emerytury z polskiego systemu ubezpieczeń społecznych. Wynika to z prawidłowo dokonanej przez Sąd Apelacyjny wykładni postanowień Konwencji Generalnej między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Królestwem Belgii o zabezpieczeniu społecz-

nym, sporządzonej w Brukseli dnia 26 listopada 1965 r. (Dz.U. Z 1967 r. Nr 40, poz. 201 ze zm., powoływanej dalej jako polsko-belgijska Konwencja o zabezpieczeniu społecznym lub Konwencja).

Wstępnie trzeba podkreślić, że polskim systemem ubezpieczeń społecznych objęci są pracownicy lub inne osoby fizyczne podlegające obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu na podstawie polskiego ustawodawstwa na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej (aktualnie art. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.)). Oznacza to, że świadczenia z polskiego systemu ubezpieczeń społecznych można co do zasady nabyć jedynie z tytułu okresów zatrudnienia, służby, innego rodzaju działalności lub pełnienia określonej funkcji czy innej ustawowo określonej podstawie ubezpieczenia społecznego na obszarze Państwa Polskiego. Natomiast okresy zatrudnienia (ubezpieczenia) poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej mogą być objęte dobrowolnymi ubezpieczeniami w przypadkach wyraźnie wskazanych w polskim systemie ubezpieczeń społecznych (art. 7 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych) i wówczas są objęte polskim ustawodawstwem emerytalno-rentowym tak jak okresy zatrudnienia (lub równorzędne z nimi) wykonywane na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej. Inne okresy zatrudnienia (ubezpieczenia) poza obszarem Polski mogą być brane pod uwagę przy ustalaniu, przyznawaniu lub utrzymaniu świadczeń emerytalno-rentowych z polskiego ubezpieczenia społecznego tylko na podstawie postanowień międzynarodowych konwencji o zabezpieczeniu społecznym, które na umówionych zasadach dopuszczają uwzględnianie wzajemnie uzgodnionych okresów ubezpieczenia przy przyznawaniu świadczeń na podstawie ustawodawstw każdego z umawiających się Państw - stron konwencji. Oznacza to na ogół, że obywatele każdego z umawiających się Państw korzystają ze świadczeń przysługujących im na podstawie narodowych systemów zabezpieczenia (ubezpieczenia) społecznego, które z uwagi na wiążące umowy międzynarodowe powinny uwzględniać konwencyjnie określone zasady wzajemnego zaliczania okresów ubezpieczenia na terenie umawiających się stron. To z kolei oznacza, że przy ustalaniu, przyznawaniu lub utrzymaniu świadczeń emerytalno-rentowych z każdego z narodowych systemów ubezpieczenia (zabezpieczenia) społecznego obywatelom umawiających się Państw nie można uwzględnić innych niż konwencyjnie określone, okresy ubezpieczenia na terenie każdego z tych Państw.

Odnosząc te ogólne sygnalizacje do postanowień polsko-belgijskiej Konwencji

o zabezpieczeniu społecznym, trzeba wskazać, że znajdują one zastosowanie w zakresie ustawodawstw o zabezpieczeniu społecznym wymienionych art. 2, który (w katalogach zamkniętych) wyczerpująco wylicza narodowe ustawodawstwa o zabezpieczeniu społecznym, do których stosuje się postanowienia Konwencji. Są to ustawodawstwa objęte powszechnym systemem zabezpieczenia społecznego w każdym z umawiających się Państw oraz dodatkowo jedynie ustawodawstwa szczególne (specjalne) górników i z nimi zrównane. Dla zastosowania postanowień Konwencji nie wystarczy zatem sam status prawny osoby zainteresowanej będącej pracownikiem najemnym lub z takim statusem zrównanym, ale konieczne jest równoczesne (łącznie) objęcie takiej osoby jednym z ustawodawstw o zabezpieczeniu społecznym, do których stosuje się Konwencję. Skoro Henryk T. w spornym okresie nie był objęty żadnym z belgijskich ustawodawstw określonych w art. 2 § 1 Konwencji, a w szczególności ustawodawstwem dotyczącym pensji starczej i na przeżycie robotników i pracowników umysłowych (art. 2 § 1 pkt 1b Konwencji), ale był objęty innym systemem, a mianowicie systemem zaopatrzenia belgijskich funkcjonariuszy publicznych (ustalenie to wiąże Sąd Najwyższy, skoro skarżący nie podniósł zarzutów naruszenia prawa procesowego - por. wyrok z dnia 21 marca 1997 r., I PKN 58/97, OSNAPiUS 1997 Nr 22, poz. 436), to jego status najemnego pracownika naukowego (umysłowego) nie wystarcza do objęcia go postanowieniami Konwencji. W systematyce Postanowień Ogólnych Konwencji zawartych w jej art. 1-5, należy przyjąć, że art. 3 - który stanowi, iż postanowień Konwencji nie stosuje się do zawodowych urzędników dyplomatycznych i konsularnych, łącznie z urzędnikami wchodzącymi w skład kancelarii, do marynarzy marynarki handlowej i do pracowników innych niż pracownicy najemni lub zrównani z najemnymi - jedynie dodatkowo wyłącza wymienione w nim kategorie ubezpieczonych, w tym także tych, którzy mogliby być objęci pozytywnym katalogiem oddziaływania art. 1 i 2 Konwencji. Również zarzuty naruszenia art. 4 § 1 i art. 16 Konwencji były oczywiście chybione, albowiem regulacje zawarte w tych postanowieniach Konwencji mają zastosowanie tylko do ubezpieczonych objętych przedmiotowym zasięgiem oddziaływania Konwencji, określonym w zamkniętym katalogu narodowych ustawodawstw ujętych w art. 2 Konwencji. Skoro skarżący nie był w spornym okresie objęty żadnym z belgijskich ustawodawstw, do których stosuje się postanowienia Konwencji (art. 1 i 2 § 1 Postanowień Ogólnych Konwencji), to nie ma oparcia powoływanie się przez niego na jakiegokolwiek inne postanowienia tej umowy międzypaństwowej, która nie reguluje jego sytuacji w spornym okresie podlegania

specjalnemu systemowi zaopatrzenia funkcjonariuszy belgijskich służb publicznych, nie będących powszechnym systemem zabezpieczenia społecznego pracowników umysłowych ani specjalnym systemem zabezpieczenia górników i z nimi zrównanych. Z powodu braku w polsko-belgijskiej Konwencji o zabezpieczeniu społecznym podstaw do zaliczenia tego spornego okresu do stażu emerytalnego według zasad polskiego systemu ubezpieczenia społecznego, skarżący nie legitymuje się wymaganym według prawa polskiego 25 letnim stażem ubezpieczenia. Przeto nie zostały naruszone wskazane w uzasadnieniu kasacji normy art. 26 i art. 101 ust. 1 pkt 2 ustawy o z.e.p.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy oddalił kasację na podstawie art. 393¹² KPC.

=====